Analecta Homerica.

Scripsit

Ludovicus Friedlaender.

Besonderer Abdruck aus dem dritten Supplementbande der Jahrbücher für classische Philologie.

Leipzig.
Druck und Verlag von B. G. Teubner.
1859.

BIBLIOTHECA
SCRIPTORUM GRAECORUM ET ROMANORUM
TEUBNERIANA.

Neue Textausgaben der Griechischen und Lateinischen Classiker.

Erschienen sind bis jetzt:

A. Griechische Autoren.

	Thlr.	Ngr.
Aeschinis orationes	—	7½
Aeschyli tragoediae	—	10
— Jedes Stück einzeln	à —	3
Aesopicae fabulae	—	7½
Apollodorus	—	10
Apollonii Rhodii Argonaut.	—	9
Appiani historia Romana, 2 voll.	1	21
Aristophanis comoediae, 2 voll.	—	27
— Auch jedes Stück einzeln	à —	5
Arriani expeditio Alex.	—	9
— — — mit Karte	—	13½
— — — scripta minora	—	10
Athenaeus, vol. I—III.	3	—
Babrii fabulae	—	6
Bucolici Graeci	—	5
Demosthenis orationes, 3 voll.	1	7½
(Auch in 6 einzelnen Abtheilungen.)		
Dio Chrysostomus, 2 voll.	1	18
Diodorus Siculus, 4 voll.	2	27
Erotici scriptores, 2 voll.	2	12
Euripides, 2 voll.	—	27
Heliodorus	—	22½
Herodianus	—	12
Herodoti historiae, 2 voll.	—	22½
Homeri Ilias, 2 voll.	—	12½
— — mit Einleitung v. Sengebusch	—	18
— Odyssea, 2 voll.	—	12½
— — mit Einleitung v. Sengebusch	—	18
Hymni Homerici	—	7½
Iosephus, Flavius, 6 voll.	3	18
Isocratis orationes, 2 voll.	—	22½
Luciani opera, 3 voll.	1	24
(Auch in 6 einzelnen Abtheilungen.)		
Lycurgus	—	6
Lysiae orationes	—	11¼
Manetho	—	12
Nonnus, 2 voll.	3	—
Pausanias, 2 voll.	1	—
Pindari carmina	—	9
Platonis dialogi, 6 voll.	2	27
(Auch in 15 kleineren Abtheilungen.)		
Plotinus, 2 voll.	1	24
Plutarchi vitae, 5 voll.	2	9
(Auch in 14 einzelnen Abtheilungen.)		
Quintus Smyrnaeus	—	12
Rhetores Graeci, 3 voll.	3	—
Sophoclis tragoediae	—	12½
— Jedes Stück einzeln	à —	3¾
Stobaei florilegium, 4 voll.	3	—
Strabo, 3 voll.	1	21
Theophrastus Eresius, 2 voll.	1	6
Theophrasti characteres	—	12
Thucydides, 2 voll.	—	18
Xenophontis expeditio Cyri	—	6¼
— historia graeca	—	7½
— institutio Cyri	—	7½
— commentarii	—	3¾
— scripta minora	—	7½

B. Lateinische Autoren.

	Thlr.	Ngr.
Caesaris commentarii	—	12½
Daraus einzeln:		
— — de bello Gallico	—	6
— — de bello civili	—	6
Catullus	—	4½
Celsus	1	—
Ciceronis opera, 11 voll.	6	12
(Auch in 35 einzelnen Abtheilungen.)		
Ciceronis orationes selectae	—	15
Ciceronis epist. select. Pars I	—	9
— — — Pars II.	—	15
Cornelius Nepos	—	2½
Curtius Rufus	—	10
Eutropius	—	2½
Florus & Ampelius	—	9
Frontinus	—	15
Gellius, 2 voll.	—	27
Horatii carmina	—	7½
Iustinus	—	27
— Editio minor	—	7½
Iuvenalis satirae ed. Haeckermann	—	4½
— — ed. C. F. Hermann	—	4½
Livii opera, 6 voll.	1	24
Lucretius	—	12
Martialis epigrammata	—	12
Ovidii opera, vol. I	—	10
— — vol. II. (metamorphoses)	—	7½
— — vol. III.	—	10
Daraus einzeln:		
Ovidii tristia	—	3¾
— fasti	—	5
— metam. delectus	—	5
Persius	—	3
Phaedri fabulae	—	2½
Plauti comoediae, vol. I	—	12
— — vol. II.	—	10
Jedes Stück einzeln	à —	3¾
Plinii epistulae	—	10
Plinii nat. hist., vol. I—IV.	à —	18
Propertii carmina	—	6
Quintiliani inst., 2 voll.	—	18
Sallustius	—	3¾
Senecae opera philos., 3 voll.	2	6
Statius, 2 voll.	1	—
Suetonius	—	15
Taciti opera, 2 voll.	—	18
Daraus einzeln:		
— libri minores	—	3¾
Terenti comoediae	—	9
Tibulli carmina	—	3
Velleius Paterculus	—	4½
Virgilii opera	—	11¼
Daraus einzeln:		
— Bucolica et Georgica	—	3¾
— Aeneis	—	7½

Die Sammlung wird ohne Unterbrechung fortgesetzt.

☞ *Ein vollständiges Verzeichnis meines philologischen und Schulbücher-Verlags ist in allen Buchhandlungen gratis zu haben.*

Leipzig, October 1859. **B. G. Teubner.**

Analecta Homerica.

Scripsit

Ludovicus Friedlaender.

Besonderer Abdruck aus dem dritten Supplementbande der Jahrbücher für classische Philologie.

Leipzig.
Druck und Verlag von B. G. Teubner.
1859.

Die Seitenzahl bezeichnet die laufende Pagina des dritten Supplementbandes der Jahrbücher für classische Philologie.

Analecta Homerica.

Quae hac opportunitate oblata *) e schedis meis promo ea diutius pressi quam Horatius praecipit; nam abhinc decem annos vel etiam plures chartis mandata sunt paene omnis. Hoc ideo moneo quia fieri potest ut his annis quibus haec studia maxime ferbuerunt, nonnulla de meis ab aliis viris doctis occupata sint, quorum libri in hanc nostram βιβλίων ἐρημίαν perlati non sunt. Id certe ex hac mea tarditate lucri facient lectores quod longe plura seposui quam nunc edo. Nam (ut sciunt omnes qui his rebus operam dederunt) multa primo aspectu placent vel certissima videntur; si magno temporis spatio interiecto iterum inspicias, non item. Ita et mihi accidit ut de eisdem rebus diversis temporibus diverse iudicarem, plurimaque spreverim quae mihi olim arriserant. Contra quae identidem intuenti eundem aspectum immutatum praebere visa sunt, ea non potui non aut pro veris habere aut pro veri simillimis. Magno autem gaudio affectus sum novissimis Immanuelis Bekkeri curis Homericis ad nos adlatis, e quibus intellexi de nonnullis mihi cum viro summo convenire, quae antea a nullo observata erant.

*) [Publicavit enim auctor hanc ipsam commentationem mense Aprili huius anni, ut invitaret quos par erat ad audiendam lectionem publicam quam habiturus erat ad munus professoris philologiae publici ordinarii in universitate Regimontana rite auspicandum.]

I. De locis lacunosis.

Quamquam verissimum est quod dixit Lehrsius, Homerum in universum tam bene habitum esse ut id numquam satis mirari possimus, tamen non minus verum est nullum fere corruptelae genus cogitari posse, quo haec carmina non aliquatenus contaminata sint. Hoc recte intellecto criticae Homericae fundamenta iecit Aristarchus. Cuius censoria virgula veteribus quidem in versus divini poetae nimia severitate grassari visa est: at hodie multo plures loci pro perperam insertis habentur quam ille notavit, eis tantum dissentientibus qui clavam Herculi facilius eripi posse etiam nunc iudicant quam unum versum Homero. Ac non modo insiticiorum, sed etiam male ex uno loco in alterum transpositorum vel iteratorum numerum longe maiorem esse quam summo illi critico visum, hodie inter omnes convenit. Deinde nequaquam raro factum esse ut binae eiusdem argumenti recensiones iuxta positae sint, et alii monuere et ego in Schneidewini Philologo vol. IV p. 577 sqq. His tribus mutationis generibus, interpolationis transpositionis variationis, accedunt **lacunae**, quae viros doctos adhuc raro adverterunt. Non autem eas nunc dico, quae maiores narrationis partes hauserunt: quam olim plura continuisse indicio sunt non pauca quae ut narrata memorantur nec vero narrata sunt. Et ut recte observaverit Aristarchus (cf. Lehrsius p. 357), fieri nonnulla apud Homerum quae non diserte dicantur sed ex consequenti cognoscantur: hoc tamen non eo valebit ut tam multa *σιωπωμένως γεγονότα* nobis persuadeamus quam veteres interpretes. De hoc genere luculentissime disputavit Schoemannus in dissertatione de reticentia Homeri, quae tertio opusculorum academicorum volumini inserta est. Equidem nunc nil volo nisi nonnullos locos indicare, ubi unum vel paucos versus perisse deficiens conexus vel discrepans ostendit. Sane verum est hoc vitii genere carmina Homerica rarius deformata esse quam reliquis. Nam cum illa carmina neque a poetis neque a rhapsodis omnibus temporibus eodem modo cantarentur, saepissime sine dubio factum est ut plures eiusdem argumenti formae in concinnatorum manus venirent. Tantum igitur afuit ut his aliquid deesset ad narrationem perpetuam restituendam, ut multa multis locis redundarent: e quibus aut eligen-

dum fuit quod optimum aptissimumve esse videretur, aut duae vel plures formae conglutinaudae, ea autem quae commissurae repugnarent recidenda. In boc labore et fieri potuit nt bic illic plus insto recideretur, nec uegari potest uonnulla coucinnatoribus iam manca et lacunosa tradita esse.

Ceterum harnm lacnuarum demoustratio raro ita certa esse potest, nt nullam dubitationem relinquat. Nam ubi ad perfectionem sententiae aliqnid deest, nou semper id excidisse statuendum erit, sed poterit etiam corruptione obliteratum esse. Hinc etiam Lebrsius de loco noto Θ 230 disputans rem in incerto reliquit (Arist. p. 382):

πῆ ἔβαν εὐχωλαί, ὅτε δὴ φάμεν εἶναι ἄριστοι,
ἅς, ὁπότ' ἐν Λήμνῳ κενεαυχέες ἠγυράασθε —

quod Bekkerus in ntraque editioue minima distinctione post Λήμνῳ posita sanare conatus est, ut suppleatur ημεν. Equidem Lehrsio assentior boc ab Homero ita profectum esse praecise neganti: sed utrum versus alter ab initio corruptus sit an exciderit aliquid post hunc, nemo saue decreverit. Alterutrum statuendum erit de loco Odysseae λ 412—415, iu quo nemodum quantum scio offendit. (Agamemuonis nmbra Ulixi narrat quomodo perierit:)

ὣς θάνον οἰκτίστῳ θανάτῳ· περὶ δ' ἄλλοι ἑταῖροι
νωλεμέως κτείνοντο, σύες ὣς ἀργιόδοντες,
οἵ ῥά τ' ἐν ἀφνειοῦ ἀνδρὸς μέγα δυναμένοιο
ἢ γάμῳ ἢ ἐράνῳ ἢ εἰλαπίνῃ τεθαλυίῃ

* * *

ἤδη μὲν πολέων φόνῳ ἀνδρῶν ἀντεβόλησας κτλ.

ubi nisi versum post 415 excidisse sumemus, uecesse erit principinm versus 414 (οἵ ῥά τε) pro vitioso habeamus. His locis tertinm addo Ω 721, quem ernnt qui pro sano babeant. Sermo est de Hectoris exsequiis.

οἱ δ' ἐπεὶ εἰσάγαγον κλυτὰ δώματα, τὸν μὲν ἔπειτα
τρητοῖς ἐν λεχέεσσι θέσαν, παρὰ δ' εἷσαν ἀοιδοὺς
θρήνων ἐξάρχους, οἵ τε στονόεσσαν ἀοιδὴν

* * *

οἳ μὲν ἄρ' ἐθρήνεον, ἐπὶ δὲ στενάχοντο γυναῖκες.

Eruut inquam qui hic nihil desiderent: at mihi mos epicus poscere videtur, ut ab οἳ μὲν ἄρ' ἐθρήνεον nova incipiat sententia, quamquam id tum demum certo dici poterit, ai exempla omnia bnc pertinentia collecta fuerint, qnod me omisisse doleo. Ceterum etiam haec difficnltas tollitur, ai iu versu 722 ab iuitio pro οἳ μὲν ἄρ' ἐθρήνεον aliud quid fuisse snmimus.

Θ 186 sqq.

Hi loci omnes utrum corruptelam passi sint an mutilationem, decerni non potest. Contra locus ille Θ 186 sqq. quo Hector equos

suos adloquitur, plus una difficultate insignis, vix aliter explicari poterit quam si unum certe versum excidisse statuamus.

184 ὣς εἰπὼν ἵπποισιν ἐκέκλετο φώνησέν τε·
— Ξάνθε τε καὶ σὺ Πόδαργε καὶ Αἴθων Λάμπε τε δῖε,
νῦν μοι τὴν κομιδὴν ἀποτίνετον, ἣν μάλα πολλὴν
Ἀνδρομάχη, θυγάτηρ μεγαλήτορος Ἠετίωνος

* * *

ὑμῖν πὰρ προτέροισι μελίφρονα πυρὸν ἔθηκεν
οἶνόν τ' ἐγκεράσασα πιεῖν, ὅτε θυμὸς ἀνώγοι
190 ἢ ἐμοί, ὅς πέρ οἱ θαλερὸς πόσις εὔχομαι εἶναι

* * *

ἀλλ' ἐφορμαρτεῖτον καὶ σπεύδετον κτλ.

Versum 185, quem obelo notatum esse ab Aristarcho notum est (v. Lehrs. p. 195 sq.), nil moror. Sequentia consideranti primum id in oculos incurret, in enuntiatione quae ab ἣν μάλα πολλὴν incipit verbum deesse: nam hoc modo nemo loqui potest: κομιδήν, ἣν μάλα πολλὴν ὑμῖν πυρὸν παρέθηκεν. Aut igitur periit aliquid aut ἣν μάλα πολλὴν corruptum est. Pro quo si v. c. ἣν πόρεν ὑμῖν legeretur, omnia plane et recte procederent. Quod quin dici potuerit, non est dubitandum, cum δῶρα, βρώμην, κακὰ πορεῖν dicatur. Nec quae deinde sequuntur ab homine sano dici potuisse umquam mihi persuadebo, nedum ab Homero: nisi forte Hectorem una cum iumentis ad praesepia pastum esse fingimus. Etenim his verbis nulla interpretantium artificia alium sensum extorquere possunt quam hunc: 'uxor vobis prius frumentum apposuit quam mibi'. Nec versu 189 remoto, quem recentiores cum veteribus eiciunt, nodus solvitur. Immo hic quamvis ei loco quem nunc occupat minime conveniat, tamen servari potest, dummodo transponatur. Mihi enim nil probabilius videtur quam unum vel plures versus excidisse, quibus Andromache Hectori epulas struens describeretur, de hac autem descriptione versum 189 reliquum esse. Animi causa totum locum ita refingamus ut intellegi saltem possit:

νῦν μοι τὴν κομιδὴν ἀποτίνετον, ἣν πόρεν ὑμῖν
Ἀνδρομάχη, θυγάτηρ μεγαλήτορος Ἠετίωνος.
ὑμῖν πὰρ προτέροισι μελίφρονα πυρὸν ἔθηκεν,
ἢ ἐμοί, ὅς πέρ οἱ θαλερὸς πόσις εὔχομαι εἶναι,
σῖτον καὶ κρέα πολλὰ ποροῦσ' ὡπλίσσατο δεῖπνον,
οἶνόν τ' ἐγκεράσασα πιεῖν, ὅτε θυμὸς ἀνώγοι.

δ 94—96.

Hunc locum omnes interpretes sicco pede transierunt*), quamvis sensum non habeat. Hoc primus vidit Bekkerus, qui in novissima

---

*) Nitzschius adn. ad Od. I p. 243 'Voss: *und verderbte das Haus mir.* Hiermit kann bloss ein durch seine Abwesenheit entstandener

editione hos tres versus eiecit. Menelaus Telemacho et Pisistrato domus suae splendorem mirantibus narrat se has divitias multas terras oberrantem non sine magnis laboribus comparasse δ 78—89. Deinde sic pergit:

εἷος ἐγὼ περὶ κεῖνα πολὺν βίοτον συναγείρων
ἠλώμην, τείως μοι ἀδελφεὸν ἄλλος ἔπεφνεν
λάθρῃ, ἀνωιστί, δόλῳ οὐλομένης ἀλόχοιο·
ὥς ου τι χαίρων τοῖσδε κτεάτεσσιν ἀνάσσω.
καὶ πατέρων τάδε μέλλετ' ἀκουέμεν, οἵ τινες ὔμιν
εἰσίν, ἐπεὶ μάλα πόλλ' ἔπαθον * καὶ ἀπώλεσα οἶκον*
εὖ μάλα ναιετάοντα, κεχανδότα πολλὰ καὶ ἐσθλά.
ὧν ὄφελον τριτάτην περ ἔχων ἐν δώμασι μοῖραν
ναίειν, οἱ δ' ἄνδρες σόοι ἔμμεναι οἳ τότ' ὄλοντο.

In versu 95 haeremus. Quae enim est illa domus opulenta, quam se perdidisse dicit Menelaus? Ἀμφίβολον, respondent scholia M V, πότερον τὸν ἑαυτοῦ ἢ τὸν Πριάμου: sed neutrum intellegi potest. Illud ineptum est; nam postquam errores suos maritimos memoravit, quod factum verbis ἐπεὶ μάλα πόλλ' ἔπαθον: non potuit mentionem direptionis Troiae subicere, quae illos multis annis antecessit. Deinde haec ambiguitas alienissima est a more epico, ut auditoribus coniciendum relinquatur, qua de re poeta cogitaverit. Si solam constructionis rationem spectabimus, non poterimus non intellegere Menelai domum. Sed hoc sensus non patitur; nam erroribus illis non comminuit sed auxit divitias suas Menelaus (cf. γ 311). Fuit enim hic mos temporibus heroicis, ut reges ab uno hospite ad alterum commigrantes dona colligerent (qua de re cf. ο 80 sqq.)*), sicut ipse Ulixes ε 37 sqq. ν 137, ubi Eustathius 1521, 20 καὶ σημείωσαι inquit δύο τούτους ἥρωας ἐν πλάνῃ πλουτήσαντας ἄλλως μέντοι καὶ ἄλλως, τὸν Ὀδυσσέα δηλαδὴ καὶ τὸν Μενέλαον. Idem nostrum locum recte intellexit 1486, 33 et 46. Cf. ξ 285. 326, ubi Ulixes in mendicum transformatus Eumaeo narrat, se apud regem Thesprotorum gazam ab Ulixe hac ratione coacervatam vidisse: καί μοι κτήματ' ἔδειξεν ὅσα ξυναγείρατ' Ὀδυσσεύς, | χαλκόν τε χρυσόν τε πολύκμητόν τε σίδηρον. | καὶ νύ κεν ἐς δεκάτην γενεὴν ἕτερόν γ' ἔτι βόσκοι· | τόσσα οἱ ἐν μεγάροις κειμήλια κεῖτο ἄνακτος. — Accedit quod versus 97 ostendit, non iacturae mentionem proxime antecessisse sed lucri. Nam cum dicat Menelaus: 'quorum utinam tertiam partem possiderem', apparet non de eis eum loqui quae perdiderit, sed de eis quae possideat.

Sin autem quaeritur, qua ratione haec perturbatio nata sit, pluribus modis responderi potest. Facillima medicina ea est quam Bek-

Verlust gemeint sein. Aber wir müssen uns dabei beruhigen, wenn es auch nicht recht befriedigt.'

*) Non erat igitur cur offenderet Volkmannus in τ 283 (commentt. epp. p. 113).

kerus adhibuit, ut versus 94—96 expungantur: qnibus remotis et sensus et structura bene babent, neqne quicquam desideratur, nam tum ὧν in versu 97 ad κτεάτεσσιν in v. 93 pertinebit. Fortasse autem bi versus ex alis buius loci recensione soli supersunt, in qna narratum fuerit absente Menelao domum ab infidelibus ministris male habitam eorumque neglegentia vel rapacitate multa perdita esse.

Deinde ita bunc nodum solvere possnmus, ut alterum dimidium versus 95 corrnptum esse statnsmus. Fieri enim potest ut pro ἀπώλεσα olim verbnm contrariae significationis boc loco positum fuerit, velut ὤφειλα (οἶκον ὀφέλλειν ο 21, unde οἰκωφελίη ξ 223). Qnodsi bnnc versnm bac fere ratione sonuisse pntamus: ἐπεὶ μάλα πόλλ' ἔπαθον· τὸν δ' οἶκον ὄφειλα (quod exempli gratia pono): boc ferri saltem poterit, dummodo sequentia (εὖ μάλα ναιετάοντα, κεχανδότα πολλὰ καὶ ἐσθλά) προληπτικῶς dicta esse statuamus.

Tertia ratio, quae mihi quidem maxime arridet, ea est ut post ἔπαθον aliquid excidisse sumatur. Fingamus v. c. bunc versum eodem modo cecidisse qno versum 81 ἐπεὶ μάλα πόλλ' ἔπαθον καὶ πόλλ' ἐπαλήθην — tum ita pergere potnit Menelaus: «in bis autem erroribus multas divitias congessi, ita nt nunc domum possideam qualem videtis, optime instructam et amplissime ornatam: οἶκον εὖ μάλα ναιετάοντα, κεχανδότα πολλὰ καὶ ἐσθλά.»

τ 107 sqq.

Hunc locum, qui pluribus modis adulteratus est, etiam lacunosum esse affirmare non dubito. Ulixem in mendicnm transformatum de patria ac parentibus percontatur Penelope, cui ille sic respondet:

ὦ γύναι, οὐκ ἄν τίς σε βροτῶν ἐπ' ἀπείρονα γαῖαν
νεικέοι· ἦ γάρ σευ κλέος οὐρανὸν εὐρὺν ἱκάνει,
*ὥς τέ τευ ἢ *βασιλῆος ἀμύμονος, ὅς τε θεουδὴς
ἀνδράσιν ἐν πολλοῖσι καὶ ἰφθίμοισιν ἀνάσσων
εὐδικίας ἀνέχῃσι, φέρῃσι δὲ γαῖα μέλαινα
πυροὺς καὶ κριθάς, βρίθῃσι δὲ δένδρεα καρπῷ,
τίκτῃ δ' ἔμπεδα μῆλα, θάλασσα δὲ παρέχῃ ἰχθῦς
ἐξ εὐηγεσίης, ἀρετῶσι δὲ λαοὶ ὑπ' αὐτοῦ.

* * *

τῷ ἐμὲ νῦν τὰ μὲν ἄλλα μετάλλα σῷ ἐνὶ οἴκῳ,
μηδ' ἐμὸν ἐξερέεινε γένος καὶ πατρίδα γαῖαν,
μή μοι μᾶλλον θυμὸν ἐνιπλήσῃς ὀδυνάων
μνησαμένῳ· μάλα δ' εἰμὶ πολύστονος. οὐδέ τί με χρὴ
οἴκῳ ἐν ἀλλοτρίῳ γοόωντά τε μυρόμενόν τε
ἧσθαι, ἐπεὶ κάκιον πενθήμεναι ἄκριτον αἰεί.

Primum vides conexum deficere ubi lacunam indicavi. Nam qui dicit: 'ideo ne me interroges', is causam iam attulerit necesse est cur interrogari nolit. Quam nunc frustra quaerimus. Si dixisset: 'ego

multa et gravia perpessus sum', recte subicere potuit: 'ideo noli interrogare qui vel unde sim, ne in lacrimas et gemitus erumpam, quod me in domo aliena facere non decet'. Nec vero hoc loco ut alibi optio data est, utrum sumere velimus quod deest excidisse an versum 115 ab initio corruptum esse. Nam ne illo τῷ quidem remoto difficultas tollitur, quoniam duo argumenta tam diversa, quam est haec deprecatio et illa Penelopae laudatio, se excipere non possunt nisi transitu ab uno ad alterum facto.

Deinde versus 109 ab initio corruptus est. Nam sive ἤ pro particula disiunctiva habemus sive pro affirmativa, in explicando frustra laboramus. Si vocalem acuimus, altera particula disiunctiva desideratur*), cuius defectum Eustathius perridicule excusare conatur, hoc ἀποσιωπήσεως genus esse dicens (1857, 50); sin circumflectimus, quod fecit Bekkerus in novissima editione, malum etiam peius fieri videtur. Nam vereor, ut dicam quod sentio, ne hac particula inter duos genetivos inculcata epico sermoni via afferatur. Equidem totum locum ab 109—114 aliunde huc translatum esse iudico; nam haec comparatio cum rege pio et iusto, quantumvis licet pulchra sit, neque Penelopae convenit neque huic loco. Idem sensit Ahrensius de dialectis II p. 302. Cf. etiam Nitzschius Sagenpoesie p. 177.

N 207 sq.

Amphimachum, qui Cteati Actorionis filius esse dicitur *N* 185, Hector occidit. Corpus occisi, quod Hector abripere frustra conatur, amici in castra Graeca portant; contra Imbrium Troianum a Teucro hasta percussum duo Aiaces spoliant (185—203):

κεφαλὴν δ' ἁπαλῆς ἀπὸ δειρῆς
κόψεν Ὀιλιάδης, κεχολωμένος Ἀμφιμάχοιο,
ἧκε δέ μιν σφαιρηδὸν ἑλιξάμενος δι' ὁμίλου.
Ἕκτορι δὲ προπάροιθε ποδῶν πέσεν ἐν κονίῃσιν.
καὶ τότε δὴ περὶ κῆρα Ποσειδάων ἐχολώθη
υἱωνοῖο πεσόντος ἐν αἰνῇ δηιοτῆτι,
βῆ δ' ἰέναι παρά τε κλισίας καὶ νῆας Ἀχαιῶν κτλ.

Quis obsecro est ille nepos, de cuius morte Neptunus irascitur? Nimirum idem Amphimachus de quo supra sermo fuerat. Unde autem scimus, eum Neptuni nepotem esse? Nam id neque hoc loco neque alibi ab Homero diserte dicitur. At, inquiunt, efficitur ex comparatione huius loci cum *Λ* 750. Etenim Amphimachus, ut dixi, Cteati Actorionis filius est (quod etiam in navium catalogo traditur *B* 621): Actorionum autem patrem Neptunum esse Nestor in libro undecimo memoravit. Scilicet hoc homines docti eruere poterant,

---

*) Cf. γ 348 ὥς τέ τευ ἠ παρὰ πάμπαν ἀνείμονος ἠὲ πενιχροῦ.

qui carmina Homerica assidua lectione versarent: auditores autem quis est qui tam bona memoria praeditos fuisse existimet, ut omnibus temporibus omnia recordarentur quae aliquando eis recitata essent? Ut taceam in quaque recitatione multos sine dubio affuisse, qui illam Nestoris narrationem numquam audivissent. Nec fabula de Actorionibus una e notioribus fuit, quam omnium mentibus obversatam esse sumere possimus. Sed fac eam notissimam fuisse: etiam tum hoc loco verbo monitum oportuit, Cteatum a Neptuno genus ducere. Non dubito igitur quin aut post versum 187 aut post 205 unus vel plures versus exciderint.

Θ 261—265. Λ 56—60.

Diomedes ante omnes Graecorum duces in Troianos irruit fugientemque Agelaum prosternit:

ἤριπε δ' ἐξ ὀχέων, ἀράβησε δὲ τεύχε' ἐπ' αὐτῷ.
τὸν δὲ μετ' Ἀτρεΐδαι Ἀγαμέμνων καὶ Μενέλαος,
τοῖσι δ' ἐπ' Αἴαντες θοῦριν ἐπιειμένοι ἀλκήν,
τοῖσι δ' ἐπ' Ἰδομενεὺς καὶ ὀπάων Ἰδομενῆος
Μηριόνης, ἀτάλαντος Ἐνυαλίῳ ἀνδρειφόντῃ,
τοῖσι δ' ἐπ' Εὐρύπυλος Εὐαίμονος ἀγλαὸς υἱός.
Τεῦκρος δ' εἴνατος ἦλθε, παλίντονα τόξα τιταίνων,
στῆ δ' ἄρ' ὑπ' Αἴαντος σάκεϊ Τελαμωνιάδαο.

In hac enumeratione heroum, quae a versu 261 ad 265 pertinet, verbum deest; nam versum sequentem, ut cum Nicanore loquar, ἀπ' ἄλλης ἀρχῆς legendum esse in aperto est, quod recte intellegentes editores interpunctionem maximam post *Εὐαίμονος ἀγλαὸς υἱός* posuerunt. Hoc etiam clarius perspicietur comparato loco simili libri praecedentis, ubi novem Graecorum duces ad pugnam cum Hectore sese offerunt. Horum nomina partim eisdem versibus recensentur quos hic legimus, ut *H* 164—167 respondeant versibus Θ 262—265.*) Sed illis verbis in initio positis legibus structurae satis fit:

161 ὣς νείκεσσ' ὁ γέρων, οἱ δ' ἐννέα πάντες ἀνέσταν.
ὦρτο πολὺ πρῶτος μὲν ἄναξ ἀνδρῶν Ἀγαμέμνων,
τῷ δ' ἐπὶ Τυδεΐδης ὦρτο κρατερὸς Διομήδης,
τοῖσι δ' ἐπ' Αἴαντες θοῦριν ἐπιειμένοι ἀλκὴν κτλ.

Sed etiam aliud est quod in hoc loco offendat. Nam haec enumeratio sicut in septimo libro plane necessaria, ita in octavo non modo inutilis est sed ne ferenda quidem. Nam postquam hi duces satis magnifice inducti sunt (cf. Kayserus de interpol. Hom. p. 7) exspectandum est, fortiter facta aut ab omnibus narratum iri aut certe a pluribus. Sed totum librum pervolventibus ne unus quidem occurrit

---

*) Θ 262 redit *E* 157, 263 sq. = *P* 258 sq.

praeter Teucrum, qui sagittarum ictibus decem Troianos prosternit, et Aiacem maiorem, qui fratrem scuto praetento tegit ac tuetur. Suspitio igitur erit, hunc catalogum e septimo libro ab interpolatore, qui transitum ad Teucri ἀριστείαν facere vellet, huc illatum esse: qua in transpositione nonnulla amissa sunt, quibus ad perfectionem sententiae carere non possumus. Ceterum etiam hic fortasse fragmenta narrationis supersunt, quae olim plura continuerit.

Non ignoro ad hanc verbi defectionem excusandam afferri posse similem locum ex libro undecimo: sed eum non magis sanum esse existimo. Uterque exercitus ibi e castris educitur; primum Graecorum aciem describit poeta (47—55), deinde Troianorum:

Τρῶες δ' αὖθ' ἑτέρωθεν ἐπὶ θρωσμῷ πεδίοιο,
Ἕκτορά τ' ἀμφὶ μέγαν καὶ ἀμύμονα Πουλυδάμαντα,
Αἰνείαν θ', ὃς Τρωσὶ θεὸς ὣς τίετο δήμῳ,
τρεῖς τ' Ἀντηνορίδας, Πόλυβον καὶ Ἀγήνορα δῖον
ἠίθεόν τ' Ἀκάμαντ', ἐπιείκελον ἀθανάτοισιν.
Ἕκτωρ δ' ἐν πρώτοισι φέρ' ἀσπίδα πάντοσ' ἐίσην.

Nimirum etiam hic dubitari potest, utrum locus corruptus sit an decurtatus. Si enim v. c. pro Τρῶες δ' αὖθ' ἑτέρωθεν posuerimus Τρῶες δ' αὖ κόσμηθεν, nil desiderabitur. Ceterum hic versus redit initio libri vicesimi, ubi verbo proxime praecedenti a communi accepto sententia completur.

Υ 1 ὣς οἱ μὲν παρὰ νηυσὶ κορωνίσι θωρήσσοντο
ἀμφὶ σέ, Πηλέος υἱέ, μάχης ἀκόρητον Ἀχαιοί,
Τρῶες δ' αὖθ' ἑτέρωθεν ἐπὶ θρωσμῷ πεδίοιο.

ο 381.

In hoc loco proclivius fuerit de transpositione quam de resectione cogitare. Eumaeus ab Ulixe rogatus de domini parentibus narrat ac se a familia herili optime habitum esse addit, de sua patria suiaque parentibus ne verbum quidem, nihil unde sciri possit, vernane sit an emptus. Unde satis mirari non possumus, si Ulixem respondentem audimus:

381 ὢ πόποι, ὡς ἄρα τυτθὸς ἐών, Εὔμαιε συβῶτα,
πολλὸν ἀπεπλάγχθης σῆς πατρίδος ἠδὲ τοκήων.

Haec offensio non fugit R. Volkmannum, qui in commentt. epicis p. 82 recte animadvertit, ea quae de parentibus suis dixerit Eumaeus § 140 sq.*) nimis brevia et obscura esse, quam ut hoc loco hac ratione loqui possit Ulixes. Illi igitur versus olim narrationem Eumaei 402—484 excepisse videntur, quem locum nunc hi occupant:

---

*) οὐδ' εἴ κεν πατρὸς καὶ μητέρος αὖτις ἵκωμαι
οἶκον, ὅθι πρῶτον γενόμην καί μ' ἔτρεφον αὐτοί.

τὸν δ' αὖ διογενὴς Ὀδυσεὺς ἠμείβετο μύθῳ·
Εὔμαι', ἦ μάλα δή μοι ἐνὶ φρεσὶ θυμὸν ὄρινας
ταῦτα ἕκαστα λέγων, ὅσα δὴ πάθες ἄλγεα θυμῷ.
ἀλλ' ἤτοι σοὶ μὲν παρὰ καὶ κακῷ ἐσθλὸν ἔθηκεν κτλ.

ubi pro versibus 486 et 487 sine ulla difficultate 381 et 382 vides substitui posse. Fortasse tamen eo loco quo nunc hi duo de quibus loquimur leguntur, olim alii nunc amissi antecedebant, quibus Eumaeus patriae parentumque mentionem iniceret.

II. De gnomis insiticiis.

Locos insiticios iam Aristarchus in genera diversa descripserat, quorum indicem dedit Lehrsius (p. 352—365), et possunt plura addi, quorum alia latius patent, alia angustioribus finibus circumscripta sunt. Rarissime autem sententiae uno paucisve versibus comprehensae ab interpolatoribus insertae sunt, quas **gnomas** dicunt. Nimirum hoc genus interpolationis Hesiodeae a carminis epici natura vel propter perpetuitatem argumenti alienissima erat. Attamen nonnullae gnomae etiam in carmina Homerica aditum invenerunt. De uno certe loco iam veteres criticos hoc modo statuisse scimus.

ο 67 *τὸν δ' ἠμείβετ' ἔπειτα βοὴν ἀγαθὸς Μενέλαος·*
Τηλέμαχ', οὔ τί σ' ἔγωγε πολὺν χρόνον ἐνθάδ' ἐρύξω
ἱέμενον νόστοιο· νεμεσσῶμαι δὲ καὶ ἄλλῳ
70 *ἀνδρὶ ξεινοδόκῳ, ὅς κ' ἔξοχα μὲν φιλέῃσιν*
ἔξοχα δ' ἐχθαίρῃσιν· ἀμείνω δ' αἴσιμα πάντα.
ἶσόν τοι κακόν ἐσθ', ὅς τ' οὐκ ἐθέλοντα νέεσθαι
ξεῖνον ἐποτρύνει, καὶ ὃς ἐσσύμενον κατερύκει.
74 *χρὴ ξεῖνον παρεόντα φιλεῖν, ἐθέλοντα δὲ πέμπειν.*

De ultimo in codd. Harl. Ambr. Q Vind. 133 hoc traditur: *ἐν πολλοῖς οὐκ ἐφέρετο· καὶ ἔστιν Ἡσιόδειος τῆς φράσεως ὁ χαρακτήρ. εἰ δὲ δεχοίμεθα αὐτόν, πρὸ τῶν πρὸ ἑαυτοῦ δύο στίχων ὀφείλει γράφεσθαι.* Ubi hoc certum est usque ad *χαρακτήρ* Aristarcheae observationis superesse fragmenta; reliqua ex eodem fonte hausta esse affirmari non potest. Quod etsi nesciremus, versum 74 in multis codicibus defuisse, hunc tamen quo id quod modo dictum erat sine ulla causa iteratur, ferendum nullo modo putaremus. Sin autem illi codices hodie exstarent quibus Alexandrini usi sunt, non dubitandum est quin saepius iudicia nostra de versibus interpolatis eorum testimoniis confirmare liceret. Ceterum Bekkerus, qui in editione priore versum 74 eicere satis habuit, in posteriore etiam duos antecedentes expunxit: quibus etsi carere sane possumus, tamen eos necessario excludendos esse affirmare non ausim.

Equidem ante hos decem annos dedita opera quaesivi, num in carminibus Homericis plures hoc genus gnomae insiticiae laterent, sed admodum paucas inveni. E quibus duas vel tres etiam Bekkerum pro

alienis habuisse novissima editione certior factus sum. Sed cum neque ipse Bekkerus causas iudicii sui indicaverit et sint de quibus mihi cum viro summo non conveniat, non inutile fuerit exponere, quamobrem illas sententias perperam inculcatas esse arbitrer.

β 270—280.

Minerva sub Mentoris persona Telemachum hortatur ut iter propositum ingredi ne vereatur.

·) *Τηλέμαχ', οὐδ' ὄπιθεν κακὸς ἔσσεαι οὐδ' ἀνοήμων,*
εἰ δή τοι σοῦ πατρὸς ἐνέστακται μένος ἠύ,
οἷος ἐκεῖνος ἔην τελέσαι ἔργον τε ἔπος τε.
οὔ τοι ἔπειθ' ἁλίη ὁδὸς ἔσσεται οὐδ' ἀτέλεστος.
εἰ δ' οὐ κείνου γ' ἐσσὶ γόνος καὶ Πηνελοπείης,
οὐ σέ γ' ἔπειτα ἔολπα τελευτήσειν ἃ μενοινᾷς.
— *παῦροι γάρ τοι παῖδες ὁμοῖοι πατρὶ πέλονται,*
— *οἱ πλέονες κακίους, παῦροι δέ τε πατρὸς ἀρείους.*
(· *ἀλλ' ἐπεὶ οὐδ' ὄπιθεν κακὸς ἔσσεαι οὐδ' ἀνοήμων,*
οὐδέ σε πάγχυ γε μῆτις Ὀδυσσῆος προλέλοιπεν,
ἐλπωρή τοι ἔπειτα τελευτῆσαι τάδε ἔργα.

Hunc locum intuentem fugere non potest, duos illos versus, quos Bekkerus e contextu removit, ego obelo notavi, sententiae absolutae formam prae se ferre. In qua nequaquam casu factum esse crediderim quod tot voces ab eadem consonanti incipiunt, sed memoriae iuvandae causa de industris quaesitum. Accedit quod Eustathius, qui duobus locis frustula huius gnomae affert, semel Hesiodo eam tribuit, celeberrimo priscae sapientiae auctori cui plurima *ἀδέσποτα* tribuebantur, altero loco incertum esse significat, a quo profecta sit, ut videas proverbium vetustate tritum fuisse. Eustathius 447, 27: *παῦροι γὰρ παῖδες ἐοίκασι πατράσιν· οἱ πλέονες κακίους· φησὶν Ἡσίοδος.* Idem 1035, 45 *παῦροι γὰρ παῖδες ἀρείονες πατέρων — οἱ μέντοι πλέονες κακίους κατὰ τὸν εἰπόντα.* Id nunc non urgeo ex ipsa Homerica poesi nonnulla exempla ad hanc sententiam refutandam afferri posse. Nam et Diomedes *ἡμεῖς τοι* inquit *πατέρων μέγ' ἀμείνονες εὐχόμεθ' εἶναι Δ* 405, et Hector deos precatur ut aliquando de filio suo dicant homines *πατρός γ' ὅδε πολλὸν ἀμείνων Z* 479, et de Periphete Copreos filio ipse poeta hoc praedicat *τοῦ γένετ' ἐκ πατρὸς πολὺ χείρονος υἱὸς ἀμείνων O* 641. Quod in iudicio de hoc loco ferendo nullius momenti esse libenter concedo: at characterem Hesiodeum et sensu et adornatione verborum prodi (ut taceam de Eustathii testimonio) nemo opinor negabit. Hoc sufficeret ad quaestionem movendam, num hi versus pro genuinis habendi sint: multo autem gravius est quod nec cum sequentibus coeunt nec cum praecedentibus. Dicit enim Minerva: 'neque ignavus eris neque im-

prudens, siquidem*) patris tui indoles quasi hereditate ad te pervenit: sin autem non es Ulixi filius (i. e. fac te eius filium non esse), nulla spes erit te ad finem perductuřum quod suscepisti.' Quid haec verba excipere potest nisi hoc: 'fortes enim non creantur nisi fortibus et bonis'? At sequitur plane contrarium: 'pauci enim filii aequant genitorum virtutes'. Longus sum in re manifesta; neminem enim criticae vel mediocriter peritum esse credo, qui semel monitus hos versus male interpositos esse non videat. Hac autem sententia exclusa eo clarius apparet ne sequentia quidem stare posse. Nam versibus 278—280 idem dicitur quod versibus 270—275: ea tantum differentia, ut quod illic pro argumento ponitur hic sententiam concludat et vice versa. Haec ab eodem poeta profecta esse non possunt: immo sint mihi sententia hoc loco duas recensiones coaluisse, quarum altera versus 270—275 continuerit, alteram hac fere ratione conceptam fuisse sumere possumus:

Τηλέμαχ', οὐδ' ὄπιθεν κακὸς ἔσσεαι οὐδ' ἀνοήμων,
εἰ δή τοι σοῦ πατρὸς ἐνέστακται μένος ἠΰ
οὐδέ σε πάγχυ γε μῆτις Ὀδυσσῆος προλέλοιπεν.
ἐλπωρή τοι ἔπειτα τελευτῆσαι τάδε ἔργα.

I 320.

Hanc quoque sententiam primus quantum scio recte exclusit Bekkerus in editione novissima, ut tamen duos praecedentes versus simul eiecerit, quos etsi fuit cum propter eundem characterem gnomicum pro spuriis haberem, nunc genuinos esse arbitror. Achilles Graecorum legatis fuse exponit quare exercitui oppresso auxilium ferre recuset:

315 *οὔτ' ἔμεγ' Ἀτρεΐδην Ἀγαμέμνονα πεισέμεν οἴω*
οὔτ' ἄλλους Δαναούς, ἐπεὶ οὐκ ἄρα τις χάρις ἦεν
μάρνασθαι δηΐοισιν ἐπ' ἀνδράσι νωλεμὲς αἰεί.
ἴση μοῖρα μένοντι, καὶ εἰ μάλα τις πολεμίζοι·
319 *ἐν δὲ ἰῇ τιμῇ ἠμὲν κακὸς ἠδὲ καὶ ἐσθλός·*
— *κάτθαν' ὁμῶς ὅ τ' ἀεργὸς ἀνὴρ ὅ τε πολλὰ ἐοργώς.*
οὐδέ τι μοι περίκειται, ἐπεὶ πάθον ἄλγεα θυμῷ,
αἰὲν ἐμὴν ψυχὴν παραβαλλόμενος πολεμίζειν.

'Non adducor' inquit 'ut denuo bellum capessam, ubi gratia fortiter pugnantibus nulla refertur, ignavusque et eodem honore fruitur quo vir fortis (*ἐν δὲ ἰῇ τιμῇ*) et eadem praedae portione (*ἴσῃ μοῖρα μένοντι*).' Vides hic non sententiam in universum valentem enuntiari, sed de eo tantum sermonem esse quod in hoc exercitu, hoc duce locum habeat. Tantum igitur abest ut versus 318 et 319 alieni sint, ut huic loco apprime conveniant: nam non ubique hono-

---

*) *εἰ δή siquidem* *A* 61. *Π* 66. *Ψ* 558. *γ* 376. *ν* 238. *φ* 253.

res et praedam omnes pariter nanciscuntur, sed Agamemnonis tantum iniustitia id fieri dicit. Deinde latius explicat, sibi omnibus temporibus plurimum periculi, minimum emolumenti et mercedis contigisse. Quae cnm ita sint, vitam tutam vitae periculosae praeferendam esse: quod deinde ita exaggerat ut nimium illum vitae amorem prae se ferat versibus 406 sqq. Cum hoc toto huius orationis argumento aperte pugnat versus 320 *κάτθαν' ὁμῶς ὅ τ' ἀεργὸς ἀνὴρ ὅ τε πολλὰ ἐοργώς.* Nam si inertem mors non minus manet atque eum qui multa praeclare gessit, nullamque fati moram lucratur ignavia, sane melius est pugnam capessere quam desidem languescere. Huic loco conveniret sententia contraria: ignavus vitam longam sperare potest, audaces praematura morte abripi solent. Quod de nullo verius esse quam de se ipso et optime scivit Achilles et in hac ipsa oratione profitetur versibus 410 sqq. Eicienda ergo utique haec gnoma ab interpolatore dormitante inserta, qui cum *κακὸν ἐσθλῷ* opponi videret, hanc sententiam, qua deses cnm strenuo componitur, cognatam esse sibi persuaderet.

I 63 sq.

In hoc loco neminem adhuc offendisse miror. Postquam Agamemno consilium fugiendi cnm reliqnis ducibus contulit, Diomedes bellnm strenue continuandum esse censet. Huic Nestor assentitur, modo cautiores necessariae non neglegantur, de quibus ille propter defectum experientiae militaris non cogitaverit.

ἀλλ' ἄγ' ἐγών, ὃς σεῖο γεραίτερος εὔχομαι εἶναι,
ἐξείπω καὶ πάντα διίξομαι· οὐδέ κέ τίς μοι
μῦθον ἀτιμήσει, οὐδὲ κρείων Ἀγαμέμνων.
— *ἀφρήτωρ ἀθέμιστος ἀνέστιός ἐστιν ἐκεῖνος*
— *ὃς πολέμου ἔραται ἐπιδημίου ὀκρυόεντος.*
ἀλλ' ἤτοι νῦν μὲν πειθώμεθα νυκτὶ μελαίνῃ
δόρπα τ' ἐφοπλισόμεσθα· φυλακτῆρες δὲ ἕκαστοι
λεξάσθων παρὰ τάφρον ὀρυκτὴν τείχεος ἐκτός.

Gnoma illa a me obelis notata, qua belli cupidi tot malis verbis obiurgantur, ab hoc loco quo belli instauratio suadetur, ne multa, alienissima est. Nihilominus ab eis qui iactnram unius versus Homerici anguine peius vitant, aliqua ratio etiam huius sententiae defendendae excogitari posset: dummodo de bello omnino, non de certo belli genere, hic sermo esset. Velut Schol. Ven. A *διδάσκει δὲ* inquit *ὡς εἶναι μὲν πολεμικὸν δεῖ δι' ὧν φησὶ «οἷς οὔ τι μέλει πολεμήϊα ἔργα»* B 338, *οὐ μὴν φιλοπόλεμον· ἀνατρέπει γὰρ τοῦτο πᾶσαν πολιτείαν.* At versus illi nequaquam ad omne genus bellorum, sed ad solum bellum intestinum — *πόλεμον ἐπιδήμιον* — spectant: cuius cur hoc loco mentio fiat, nemo opinor docuerit. Qui id bellum cupit in qua tribus cum tribu, familiae cum familiis pugnant, leges si-

lent: is merito ἀφρήτωρ, ἀνέστιος, ἀθέμιστος dici potest. Qui autem bellum cum hostibus externis suadet, is non utique vituperatione dignus est, saepe summis laudibus, praesertim illo tempore. Nisi igitur hanc sententiam eicimus, habemus senem suaviloquum hoc modo delirantem: 'ego vobis consilium meum exponam quod vos non spernetis. Qui bellum civile cupit, abominandus est. Nunc autem epulas instruamus et vigiles ad fossam disponamus.' — Quis est qui hoc ferre possit?

Ξ 80 sq.

Agamemno iterum fugae consilium proponens orationem suam his verbis concludit:

νῆες ὅσαι πρῶται εἰρύαται ἄγχι θαλάσσης,
ἕλκωμεν, πάσας δὲ ἐρύσσομεν εἰς ἅλα δῖαν,
ὕψι δ' ἐπ' εὐνάων ὁρμίσσομεν, εἰς ὅ κεν ἔλθῃ
νὺξ ἀβρότη, ἢν καὶ τῇ ἀπόσχωνται πολέμοιο
Τρῶες· ἔπειτα δέ κεν ἐρυσαίμεθα νῆας ἁπάσας.
οὐ γάρ τις νέμεσις φυγέειν κακόν, οὐδ' ἀνὰ νύκτα.
— βέλτερον ὃς φεύγων προφύγῃ κακὸν ἠὲ ἁλώῃ.

Duobus versibus extremis, qui similiter cadunt, idem bis dici apparet. Tamen erunt fortasse qui hanc iterationem non improbent: equidem defectum copulae in initio versus alterius pro certo iudicio habeo, hunc quoniam propter similitudinem sententiae et verborum ab interpolatore iuxta positum esse.

ξ 83 sq. θ 546 sq.

Hoc locos dubitanter adscribo, qui utrum servari possint an eici utique debeant, sagacioribus decernendum relinquo. Mihi fuit cum de eorum athetesi nulla dubitatio esset, deinde iterum iterumque reputanti res non ita certa visa est. Cur mihi suspecti sint, fusius exponere supersedeo, quoniam lectores monitos facile intellecturos esse confido, quibus rebus offendar. Alter locus est in sermone ab Eumaeo collato cum Ulixe in mendicum transformato.

ξ ἔσθιε νῦν, ὦ ξεῖνε, τά τε δμώεσσι πάρεστιν,
χοίρε'· ἀτὰρ σιάλους γε σύας μνηστῆρες ἔδουσιν,
οὐκ ὄπιδα φρονέοντες ἐνὶ φρεσὶν οὐδ' ἐλεητύν.
*οὐ μὲν σχέτλια ἔργα θεοὶ μάκαρες φιλέουσιν,
*ἀλλὰ δίκην τίουσι καὶ αἴσιμα ἔργ' ἀνθρώπων·
καὶ μὲν δυσμενέες καὶ ἀνάρσιοι, οἵ τ' ἐπὶ γαίης
ἀλλοτρίης βῶσιν καί σφι Ζεὺς ληίδα δώῃ,
πλησάμενοι δέ τε νῆας ἔβαν οἶκόνδε νέεσθαι,
καὶ μὲν τοῖς ὄπιδος κρατερὸν δέος ἐν φρεσὶ πίπτει.

Id certe apparet, gnoma illa quam notavi remota non modo iacturam nullam fieri, sed etiam orationem multo planius procedere. Idem valet de altero loco. Verba sunt Alcinoi, Demodocum tacere iubentis, cuius cantus hospitis lacrimas moverit.

θ 542 ἀλλ' ἄγ' ὁ μὲν σχεθέτω, ἵν' ὁμῶς τερπώμεθα πάντες,
ξεινοδόκοι καὶ ξεῖνος, ἐπεὶ πολὺ κάλλιον οὕτως·
εἵνεκα γὰρ ξείνοιο τάδ' αἰδοίοιο τέτυκται,
πομπὴ καὶ φίλα δῶρα, τά οἱ δίδομεν φιλέοντες.
545 *ἀντὶ κασιγνήτου ξεῖνός θ' ἱκέτης τε τέτυκται
*ἀνέρι, ὅς τ' ὀλίγον περ ἐπιψαύῃ πραπίδεσσιν.
τῷ νῦν μηδὲ σὺ κεῦθε νοήμασι κερδαλέοισιν
ὅττι κέ σ' εἴρωμαι· φάσθαι δέ σε κάλλιόν ἐστιν.

Praeter sensum discrepantem indicia interpolationis haec sunt: primum defectus particulae coniunctivae in initio versus 546, deinde quod τῷ (v. 547) non ad hanc sententiam pertinet sed ad praecedentem. Neque id fortuitum fuerit quod versus 544 et 547 eodem verbo finiuntur: talia enim interpolationi ansam praebuisse scimus. Ceterum etiam versus 545 mihi suspectus est, quoniam τάδε v. 544 de epulis potius ac ludis quam de deductione et donis hospitalibus intellegenda esse videntur.

De locis *Υ* 242 sq. et 250 infra dicetur.

III. Exempla duplicis recensionis.

Eorum locorum ubi binae recensiones iuxta positae sunt duo genera esse notum est. Nam idem argumentnm a binis poetis aut eodem modo tractatnm est aut diverso. In primo genere importuna iteratione, in altero discrepantia offendimur. Utriusque generis exempla in ea dissertatione attuli quae quarto Philologi volumini inserta est; at multo plura afferri possunt, quornm nonnulla adscribam quae mihi in promptu sunt.

Ad id genus, ubi idem argumentum bis eodem modo tractatum est, loci nonnulli pertinent, quibus de altera recensione singuli tantum versus supersunt. In quorum numero ponendum mihi videtur hoc simile *N* 334 sqq.

ὡς δ' ὅθ' ὑπὸ λιγέων ἀνέμων σπέρχωσιν ἄελλαι
ͽ ἤματι τῷ ὅτε τε πλείστη κόνις ἀμφὶ κελεύθους,
ͼ οἵ τ' ἄμυδις κονίης μεγάλην ἱστᾶσιν ὀμίχλην,
ὡς ἄρα τῶν ὁμόσ ἦλθε μάχη, μέμασαν δ' ἐνὶ θυμῷ
ἀλλήλους καθ' ὅμιλον ἐναιρέμεν ὀξέι χαλκῷ.

Alterum exemplum hoc est. In navinm catalogo earum gentium, quae Phylacen et Pteleum incolebant urbesque vicinas, dux Protesilaus fuisse dicitnr; hunc immatura morte cecidisse narrat poeta 695—702, deinde ita pergit:

ͽ οὐδὲ μὲν οὐδ' οἱ ἄναρχοι ἔσαν, πόθεόν γε μὲν ἀρχόν·
ἀλλά σφεας κόσμησε Ποδάρκης ὄζος Ἄρηος,
Ἰφίκλου υἱὸς πολυμήλου Φυλακίδαο,
αὐτοκασίγνητος μεγαθύμου Πρωτεσιλάου
ὁπλότερος γενεῇ· ὁ δ' ἅμα πρότερος καὶ ἀρείων,
ͼ ἥρως Πρωτεσίλαος ἀρήιος· οὐδέ τι λαοὶ
ͽ δεύονθ' ἡγεμόνος, πόθεόν γε μὲν ἐσθλὸν ἐόντα
τῷ δ' ἅμα τεσσαράκοντα μέλαιναι νῆες ἕποντο.

Bekkerus in editione novissima versus 708 et 709 eiecit, Koechlyius. (de genuina catalogi Hom. forma p. 12) etiam versum 707, propter legem illam strophicam quam in catalogi compositione valuisse arbitratur. 'Qui deinde' inquit p. 21 'inferti sunt versus 707—709 de Podarce, prorsus nihil novi continent.' Sed ut hos non ab eodem

poeta poni potuisse concedo, a quo versus 703 profectus erat: ita non magis intellego, quid interpolatorem movere potuerit, ut id repeteret quod modo dictum erat. Immo eiusmodi iteratio mibi quidem pro certissimo indicio est, versus 708 et 709 ex alia recensione desumptos esse ac reliqua.

Deiude huc referendos esse arbitror duos versus qnibus oratio Antenoris in teichoscopia finitur, qui interpretes et criticos valde exercuerunt. Ulixi, qni cum Menelao a Graecis Troiam legatns missus erat, babitum indecornm describit.

Γ 218 σκῆπτρον δ' οὔτ' ὀπίσω οὔτε προπρηνὲς ἐνώμα,
ἀλλ' ἀστεμφὲς ἔχεσκεν, ἀίδρεϊ φωτὶ ἐοικώς·
220 φαίης κε ζάκοτόν τέ τιν' ἔμμεναι ἄφρονά τ' αὔτως.
ἀλλ' ὅτε δή ῥ' ὄπα τε μεγάλην ἐκ στήθεος ἵει
καὶ ἔπεα νιφάδεσσιν ἐοικότα χειμερίῃσιν,
☾ οὐκ ἂν ἔπειτ' Ὀδυσῆΐ γ' ἐρίσσειε βροτὸς ἄλλος.
☽ οὐ τότε γ' ὧδ' Ὀδυσῆος ἀγασσάμεθ' εἶδος ἰδόντες.

Bekkerus acute perspiciens versum ultimum non modo superfluum esse sed ne ferri quidem posse, si versus 223 proxime antecedat, in novissima editione illum e contextu removit. At fortasse etiam hoc loco duarum recensionum clausulas iuxta positas habemns, ut in altera Antenoris oratio versn 223, in altera versu 224 finita sit. Quod si recte conieci, ἀγασσάμεθα non cnm veteribns per ἐθαυμάσαμεν explicaudum erit, sed vertendum 'indignabamur'.*) Sententia autem haec erit: 'cum Ulixes loqui incepit, tum sane desivimus indignari si eius formam intueremur, i. e. non iam aegre tulimus, talem legatum a Graecis ad nos missnm esse.'

Alibi duplex eiusdem argumenti tractatio pluribus vestigiis proditur. Velnt in illa altercatione Aeneae et Achilli in libro vigesimo Iliadis plus semel idem dnobus modis enuntiatum est. Quod Aristarchum non fugit, qui tamen obelo uti maluit qnam sigmate et antisigmate, quamquam hic si usquam notae duplicis recensionis adhibendae erant. Primum Aeneas his originem suam fuse exponit ☽ 203—212 ☾ 213—241. Priore loco Veneris et Anchisae filium se praedicare contentus est, altero totum gentis snae stemma inde a Dardano Iovis filio usque ad Anchisem perceuset, de matre divina tacet. Haec altera narratio eisdem versibus incipit quihus Glaucus Diomedi respondet Z 150 sq.

Υ 213 εἰ δ' ἐθέλεις καὶ ταῦτα δαήμεναι, ὄφρ' εὖ εἰδῇς
ἡμετέρην γενεήν, πολλοὶ δέ μιν ἄνδρες ἴσασιν.

Hi versus in sexto libro recte habent, uhi Diomedes Glaucum de genere sciscitatus erat, huic loco non conveniunt, quia Achilles

*) Cf. Ξ 111. α 389. β 67. δ 658.

nullam eiusmodi interrogationem fecit. Suspitio igitur erit, aliquam huius carminis formam exstitisse, in qua Aeneae orationi interrogatio illa quam nunc desideramus praemissa fuerit. Ceterum ea mediciua quam Aristarchus adhibuit, ut versus 205—209 eiceret, locus minime persanatus est. Saltem duos praecedentes una delere debuit; nam qui dixit

Υ 203 ἴδμεν δ' ἀλλήλων γενεήν, ἴδμεν δὲ τοκῆας,
πρόκλυτ' ἀκούοντες ἔπεα θνητῶν ἀνθρώπων·

is non video quomodo paulo post dicere possit: εἰ δ' ἐθέλεις καὶ ταῦτα δαήμεναι κτλ.

Deinde Aeneas in eadem oratione altercationi finem imponendum esse bis monet.

Ͽ ἀλλ' ἄγε μηκέτι ταῦτα λεγώμεθα νηπύτιοι ὥς,
Ͽ 245 ἑσταότ' ἐν μέσσῃ ὑσμίνῃ δηιοτῆτος.
Ͽ ἔστι γὰρ ἀμφοτέροισιν ὀνείδεα μυθήσασθαι
Ͽ πολλὰ μάλ'· οὐδ' ἂν νηῦς ἑκατόζυγος ἄχθος ἄροιτο.
Ͽ στρεπτὴ δὲ γλῶσσ' ἐστὶ βροτῶν, πολέες δ' ἔνι μῦθοι
Ͽ 249 παντοῖοι, ἐπέων δὲ πολὺς νομὸς ἔνθα καὶ ἔνθα.
—— ὁπποῖόν κ' εἴπῃσθα ἔπος, τοῖόν κ' ἐπακούσαις.
Ͼ ἀλλὰ τίη ἔριδας καὶ νείκεα νῶιν ἀνάγκη
Ͼ νεικεῖν ἀλλήλοισιν ἐναντίον, ὥς τε γυναῖκας,
Ͼ αἵ τε χολωσάμεναι ἔριδος πέρι θυμοβόροιο
Ͼ νεικεῦσ' ἀλλήλῃσι μέσην ἐς ἄγυιαν ἰοῦσαι,
Ͼ 255 πόλλ' ἐτεά τε καὶ οὐκί· χόλος δέ τε καὶ τὰ κελεύει.
⊙ ἀλκῆς δ' οὔ μ' ἐπέεσσιν ἀποτρέψεις μεμαῶτα
⊙ πρὶν χαλκῷ μαχέσασθαι ἐναντίον. ἀλλ' ἄγε θᾶσσον
⊙ γευσόμεθ' ἀλλήλων χαλκήρεσιν ἐγχείῃσιν.

Aristarchus versus 251—255 obelis notavit. Contra Bekkerus in editione novissima versus 248—250 expunxit. De tertio viro summo accedere non dubito: nam haec sententia non modo incommode incurrit, sed etiam defectu particulae ab hoc conexu aliena esse arguitur. Duo sequentes nescio an ferri possint. Contra alteram gnomam praeter hanc eicieudam esse arbitror, quae locum modo allatum proxime antecedit.

241 ταύτης τοι γενεῆς τε καὶ αἵματος εὔχομαι εἶναι.
—— Ζεὺς [δ'] ἀρετὴν ἄνδρεσσιν ὀφέλλει τε μινύθει τε,
—— ὅππως κεν ἐθέλῃσιν· ὁ γὰρ κάρτιστος ἁπάντων.
ἀλλ' ἄγε κτλ.

quam sententiam neque cum antecedentibus cohaerere vides neque cum sequentibus.

Hinc transeo ad eos locos, ubi eadem res a duobus poetis diverso modo tractata est. In horum numero ponenda mihi videtur oratio Telemachi in contione Ithacensium de procorum iniuriis querentis.

β 55 οἱ δ' εἰς ἡμέτερον πωλεύμενοι ἤματα πάντα,
βοῦν ἱερεύοντες καὶ ὄις καὶ πίονας αἶγας,
εἰλαπινάζουσιν, πίνουσί τε αἴθοπα οἶνον,
μαψιδίως· τὰ δὲ πολλὰ κατάνεται. οὐ γὰρ ἔπ' ἀνὴρ
οἷος Ὀδυσσεὺς ἔσκεν, ἀρὴν ἀπὸ οἴκου ἀμῦναι.
ἡμεῖς δ' οὔ νύ τι τοῖοι ἀμυνέμεν· ἦ καὶ ἔπειτα
λευγαλέοι τ' ἐσόμεσθα καὶ οὐ δεδαηκότες ἀλκήν.
ἦ τ' ἂν ἀμυναίμην, εἴ μοι δύναμίς γε παρείη.
οὐ γὰρ ἔτ' ἀνσχετὰ ἔργα τετεύχαται, οὐδ' ἔτι καλῶς
οἶκος ἐμὸς διόλωλε κτλ.

In altera recensione, quae versus 60 et 61 habuit, Telemachus animo prorsus abiecto et spe fracta est, in altera (62) voluntatem ultionis sibi nequaquam deesse ait. Ac nescio an hoc quoque pro indicio diversae originis habendum sit; quod illic verbum plurali, hic singulari numero positum est.

Simili modo oratio eiusdem Telemachi in libro octavo decimo contaminata est, qui matri se excusat exprobranti quod hospitem cum Iro luctari passus sit.

σ 227 μῆτερ ἐμή, τὸ μὲν οὔ σε νεμεσσῶμαι κεχολῶσθαι·
αὐτὰρ ἐγὼ θυμῷ νοέω καὶ οἶδα ἕκαστα,
ἐσθλά τε καὶ τὰ χέρηα· πάρος δ' ἔτι νήπιος ἦα.
ἀλλά τοι οὐ δύναμαι πεπνυμένα πάντα νοῆσαι·
ἐκ γάρ με πλήσσουσι παρήμενοι ἄλλοθεν ἄλλος
οἵδε κακὰ φρονέοντες, ἐμοὶ δ' οὐκ εἰσὶν ἀρωγοί.
οὐ μέν τοι ξείνου γε καὶ Ἴρου μῶλος ἐτύχθη
μνηστήρων ἰότητι, βίῃ δ' ὅ γε φέρτερος ἦεν.

Hoc loco duae excusandi rationes coaluerunt. Altera ea fuit ut se nequaquam ignorare diceret quid fas, quid nefas esset; nec vero hospitem a procis ad luctam coactum esse, sed sua sponte in hoc certamen descendisse, nullam igitur iniuriam ab eo propulsandam fuisse. Ad hanc recensionem praeter versum primum duo sequentes pertinent, qui υ 309 sq. redeunt, deinde versus 233 et 234. Bekkerus versum 229 eicere satis habuit, quo remoto vereor ne difficultas non sublata sit. In altera se unum sine adiutoribus contra tantum procorum numerum nihil posse queritur: quasi iniuriae depellendae non voluntas ei defuerit sed potestas. In hac recensione versum 228 excepisse videntur 230—32. Ceterum neque hanc neque illam integram ad nos pervenisse veri simile est, quoniam contaminantibus particulae superfluae resecandae erant.

His locis eam orationem addo, qua Minerva in primo libro sub Mentae persona Telemacho suadet, ut Pylum Spartamque iter faciat ad sciscitationem de patris reditu instituendam. Quae ibi a dea dicuntur,

magnam partem ex altero libro translata sunt. Etenim in contione Ithacensium Telemachus ab Eurymacho rogatur ut matrem in domum paternam statim redire iubeat. Contra ipse consilium itineris faciendi proponit, ut certior fiat utrum pater obierit an superstes sit; quem si mortuum esse compererit, matrem viro se collocaturum promittit. Quae consilia sane diversissima sunt, quippe quae a partibus adversis proponantur. Quo magis mireris in primo libro utrumque Telemacho a Minerva in eadem oratione dari: sed quasi hoc non satis sit, his duobus consiliis tertium adicit, ut Telemachus procos aut vi aut dolo perimere conetur. Haec oratio partim eisdem versibus constat qui in altero libro redeunt. Cum igitur in hoc omnia bene procedant, in illo maxima perturbatione offendamur, dubitari non potest quin ii qui Minervae orationem consarcinarunt e Telemachi Eurymachique contionibus hauserint. Ut autem apertissime demonstretur, quantopere haec oratio secum ipsa pugnet, totum locum apponam.

α 267 ἀλλ' ἤτοι μὲν ταῦτα θεῶν ἐν γούνασι κεῖται,
ἤ κεν νοστήσας ἀποτίσεται, ἠὲ καὶ οὐκί,
οἷσιν ἐνὶ μεγάροισι· σὲ δὲ φράζεσθαι ἄνωγα
ὅππως κε μνηστῆρας ἀπώσεαι ἐκ μεγάροιο.

εἰ δ' ἄγε νῦν ξυνίει καὶ ἐμῶν ἐμπάζεο μύθων.
αὔριον εἰς ἀγορὴν καλέσας ἥρωας Ἀχαιοὺς
μῦθον πέφραδε πᾶσι, θεοὶ δ' ἐπιμάρτυροι ἔστων.
μνηστῆρας μὲν ἐπὶ σφέτερα σκίδνασθαι ἄνωχθι,
μητέρα δ' εἴ οἱ θυμὸς ἐφορμᾶται γαμέεσθαι cf. β 113 sq.
ἂψ ἴτω ἐς μέγαρον πατρὸς μέγα δυναμένοιο· β 195
οἱ δὲ γάμον τεύξουσι καὶ ἀρτυνέουσιν ἔεδνα β 196
πολλὰ μάλ', ὅσσα ἔοικε φίλης ἐπὶ παιδὸς ἕπεσθαι. 197

σοὶ δ' αὐτῷ πυκινῶς ὑποθήσομαι, αἴ κε πίθηαι.*) Φ 293
νῆ' ἄρσας ἐρέτῃσιν ἐείκοσιν, ἥ τις ἀρίστη, cf. β 212
ἔρχεο πευσόμενος πατρὸς δὴν οἰχομένοιο, β 215
ἤν τίς τοι εἴπῃσι βροτῶν ἢ ὄσσαν ἀκούσῃς 216
ἐκ Διός, ἥ τε μάλιστα φέρει κλέος ἀνθρώποισιν. 217
πρῶτα μὲν ἐς Πύλον ἐλθὲ καὶ εἴρεο Νέστορα δῖον,
κεῖθεν δὲ Σπάρτηνδε παρὰ ξανθὸν Μενέλαον·
ὃς γὰρ δεύτατος ἦλθεν Ἀχαιῶν χαλκοχιτώνων.
εἰ μέν κεν πατρὸς βίοτον καὶ νόστον ἀκούσῃς, β 218
ἦ τ' ἂν τρυχόμενός περ ἔτι τλαίης ἐνιαυτόν· 219
εἰ δέ κε τεθνηῶτος ἀκούσῃς μηδ' ἔτ' ἐόντος, 220
νοστήσας δὴ ἔπειτα φίλην ἐς πατρίδα γαῖαν 221
σῆμά τε οἱ χεῦαι καὶ ἐπὶ κτέρεα κτερεΐξαι 222

---

*) οὗτος ὁ στίχος ἐν τῇ κατὰ Ῥιανὸν οὐκ ἦν. H. M.

πολλὰ μάλ', ὅσσα ἔοικε, καὶ ἀνέρι μητέρα δοῦναι. β 223
αὐτὰρ ἐπὴν δὴ ταῦτα τελευτήσῃς τε καὶ ἔρξῃς, cf. λ 80
φράζεσθαι δὴ ἔπειτα κατὰ φρένα καὶ κατὰ θυμὸν
ὅππως κε μνηστῆρας ἐνὶ μεγάροισι τεοῖσιν λ 119
κτείνῃς ἠὲ δόλῳ ἢ ἀμφαδόν. οὐδέ τί σε χρὴ 120
νηπιάας ὀχέειν, ἐπεὶ οὐκέτι τηλίκος ἐσσί.
ἢ οὐκ ἀίεις οἷον κλέος ἔλλαβε δῖος Ὀρέστης
πάντας ἐπ' ἀνθρώπους, ἐπεὶ ἔκτανε πατροφονῆα,
Αἴγισθον δολομήτιν, ὅ οἱ πατέρα κλυτὸν ἔκτα;
καὶ σύ, φίλος, — μάλα γάρ σ' ὁρόω καλόν τε μέγαν τε —
ἄλκιμος ἔσσ', ἵνα τίς σε καὶ ὀψιγόνων εὖ εἴπῃ.

Postquam Minerva Telemachum v. 270 deliberare iussit, quo pacto procos vi ex domo sua depellere possit (nam sic ἀπωθέω et hic et alibi intellegi debet): duo illa consilia sequuntur inter se quidem ut dixi diversissima, quibus tamen id commune est, ut utrumque vim excludat. Nam sive Penelope statim in domum paternam dimittetur, sive a Telemacho de itinere reduci in matrimonium collocabitur, sive ille de patris vita certior factus procorum iniurias patienter ferre perget: vis utique contra eos non erit adhibenda. Praeterea haec duo consilia sibi invicem obstant: nam si nuptiae Penelopae ab eius cognatis adornabuntur, Telemachus ex itinere redux non poterit iterum ἀνέρι μητέρα δοῦναι. Priore consilio exposito sequi debebat: 'sin autem mater se nupturam abnuerit, dum reditum mariti sperare possit, tum sciscitatio de eius vita instituenda erit.' Cum autem duo consilia discrepantia sine ulla iunctura iuxta posita sint, apparet alterutrum alienum esse. Neque id fortuitum esse arbitror, quod hi duo loci versibus similiter cadentibus 278 et 292 finiuntur: quod facit ad suspitionem de diversa harum particularum origine augendam. Quod autem in codd. Harl. et Marc. versui 279 adscriptum est: οὗτος ὁ στίχος ἐν τῇ κατὰ Ῥιανὸν οὐκ ἦν — id ad versum 278 referendum esse videtur, cum ille plane necessarius sit, hoc autem sublato molesta illa iteratio tollatur.

Sed nunc ad tertium consilium accedimus, videlicet ut Telemachus procos aut vi aut dolo interimat. Numne igitur timendum est, ne etiam post Penelopae nuptias (versu proxime antecedenti memoratas) in domo mansuri sint? Quod si Minerva revera fieri posse putabat, id certe disertis verbis dicendum erat. Sed etiam aliud est quod offendit. Nam nunc Minerva Telemachum urget ut facinus illud statim perpetret, quippe cuius aetas iam confirmata sit: quod cum illis — ἤ τ' ἂν τρυχόμενός περ ἔτι τλαίης ἐνιαυτόν — aperte pugnat. Nam si Telemachus iam nunc satis fortis est ad procos depellendos, quid est cur patris reditum exspectans bona sua diripi etiam patiatur?

Equidem banc confusionem ita explicandam esse censeo, ut non minus tres diversas recensiones contaminatas esse sumamus. Nec tamen tacendum est Godofredum Hermannum, praeceptorem divinum

cuins memoriam venerari numqnam desinam, de hoc loco aliter sensisse. Cui cum ante hos sedecim annos in nniversitate Lipsiansi litteris Graecis studens offensiones meas exponerem, respondit versus 275—278 et 292 tollendos esse. Cum his plerasqne difficultates tolli non nego, nt tamen aliqnid deesse videatur ad nodum expediendum. Ac miratus sum P. D. C. Henningsium, qni novissime de Telemachia scripsit, criticum non nimis timidnm, de hoc loco nihil dicere nisi versus 277 et 278 ex altero libro male translatos videri (ann. philol. suppl. III p. 164).

IV. Versus perperam vel neglegenter transpositi.

Permultos versus in carminibus Homericis bis vel saepius repetitos esse constat, ut tamen omnibus locis apte positi sint vel ferri certe possint. Nam nec poetae nec rhapsodi eisdem verbis ac formulis plus semel uti dubitabant, sive a sese inventis sive ex aliorum carminibus desumptis. Sed non minus saepe factum est ut versus uno aliquo loco recte et apte positi per errorem ad alios locos ubi minus aptus eorum locus transferrentur. Quod recte intellegens Aristarchus ad hoc interpolationis genus notandum obelum cum asterisco iunctum destinavit. Ac Lehrsius, cuius verba modo attuli, in hac re cum saepius quam necesse obelo usum esse iudicat Arist. p. 358. Quod ut concedi possit, tamen non minus verum est summum criticum alibi in eiusmodi locis notandis nimis cautum fuisse: nisi potius multos obelos excidisse sumendum est. Cuius rei nonnulla exempla afferam.

In libro Odysseae sexto decimo Telemachus sese mendicum, sub cuius forma Ulixes latet, in domum suam recepturum esse his verbis abnuit π 69 sqq.

> *Εὔμαι', ἦ μάλα τοῦτο ἔπος θυμαλγὲς ἔειπες·*
> *πῶς γὰρ δὴ τὸν ξεῖνον ἐγὼν ὑποδέξομαι οἴκῳ;*
> *αὐτὸς μὲν νέος εἰμὶ καὶ οὔπω χερσὶ πέποιθα*
> *ἄνδρ' ἀπαμύνασθαι, ὅτε τις πρότερος χαλεπήνῃ.*

Ultimus versus in extremum Iliadis librum translatus est, ubi Mercurius Priamo in Graecorum castra tendenti comitem se offert ac si opus fuerit defensorem.

> Ω 368 *οὔτ' αὐτὸς νέος ἐσσί — γέρων δέ τοι οὗτος ὀπηδεῖ —*
> *ἄνδρ' ἀπαμύνασθαι, ὅτε τις πρότερος χαλεπήνῃ.*

Nam hoc modo hanc translationem factam esse arbitror, non vice versa, quoniam in loco Iliadis iunctura huius versus cum praecedenti duriuscula est, certe minus commoda quam in loco Odysseae. Nec tamen obelum asterisco utique apponendum esse dixerim; nam infinitivus *ἀπαμύνασθαι* ab *οὔτ' αὐτὸς νέος ἐσσί* pendere poterit, dummodo verba *γέρων δέ τοι οὗτος ὀπηδεῖ* pro interpositis habeamus, quae sermonem continuum dividunt.

Contra idem versus tertio loco minime ferendus est, quem nunc afferam. Telemachus ab Ulixe nutu monitus de conatu arcus tendendi desistit.

φ 130 τοῖς δ' αὖτις μετέειφ' ἱερὴ ἲς Τηλεμάχοιο·
ὢ πόποι, ἦ καὶ ἔπειτα κακός τ' ἔσομαι καὶ ἄκικυς,
ἠὲ νεώτερός εἰμι καὶ οὔ πω χερσὶ πέποιθα
※ ἄνδρ' ἀπαμύνασθαι, ὅτε τις πρότερος χαλεπήνῃ.

Ubi id accidisse apparet quo nihil in carminibus Homericis frequentius est, ut uni versui ex sua sede in aliam recto translato subseqnens adhaeserit atque in novum locum simul irrepserit, quamvis huic minime conveniret. Nam recte quidem Telemachus defectum virium simulans se manibus suis nondum confidere dicit; sed illud ἄνδρ' ἀπαμύνασθαι prorsus alienum est; quis enim boc loco de iniuria afferenda vel depellenda cogitat? Sin autem eam rem disertis verbis significare voluit, ad quam vires suae non sufficerent, hac fere ratione pergere potuit: καὶ οὔ πω χερσὶ πέποιθα
ἐκτελέσαι τὸν ἄεθλον vel
ἐντανύσαι τόδε τόξον Ὀδυσσῆος θείοιο.
quamquam omnia hoc genus additamenta locum deformant potius quam ornant.

Sed bic versus, quem ter immutatum invenimus, quarto loco plane nova specie indutus occurrit. In undevicesimo Iliadis postquam Achilles Agamemnoni reconciliatus est, Ulixes verba facit 155—183, quam orationem his versibus concludit:

181 Ἀτρεΐδη, σὺ δ' ἔπειτα δικαιότερος καὶ ἐπ' ἄλλῳ
ἔσσεαι· οὐ μὲν γάρ τι νεμεσσητὸν βασιλῆα
※ ἄνδρ' ἀπαρέσσασθαι, ὅτε τις πρότερος χαλεπήνῃ.

Ubi praeter ἀπαρέσσασθαι pro ἀπαμύνασθαι positum etiam membrum ὅτε τις aliter intellegendum est ac reliquis locis: nam τὶς non ad substantivum proxime praecedens ἄνδρα pertinet, sed ad βασιλῆα. Hoc recte intellexerunt scholl. A et B, quorum hic ὅτι οὐκ ἔστι νεμεσητόν inquit εἰ βασιλεὺς ἄνδρα βλάψας καὶ τῆς ἀδικίας προϋπάρξας ἀπαρέσεται αὐτόν. Ceterum mihi quidem haec ratio syntactica a solita epici sermonis perspicuitate adeo videtur abhorrere, ut illud τὶς in μὲν necessario mutandum esse existimem.

Hoc exemplo admouemur in versibus transferendis propter mutatum conexum singula verba non raro mutanda fuisse. Quales mutationes ubicumque neglectae sunt, certa interpolationis vestigia tenemus. Velut in quarto Odysseae Menelaus Ulixem reducem de procis poenas atroces sumpturum leoni comparat hinnuleos in cubili suo deprebendenti δ 333 sqq.: qui locus totus in septimum decimum illatus est, ubi Telemachus matri de itinere suo refert, ut ρ 124—141 respondeat δ 333—350, ρ 142—146 = δ 556—560. Haec iteratio interpolatori oscitanti debetur, qui emblema ineptissimum in Telemachi narrationem inculcasse contentus de commissura securus fuit. Nam Menelaus sic iucipit:

δ 333 ὢ πόποι, ἦ μάλα δὴ κρατερόφρονος ἀνδρὸς ἐν εὐνῇ ρ 124
ἤθελον εὐνηθῆναι ἀνάλκιδες αὐτοὶ ἐόντες.

Qui sint illi ἀνάλκιδες, in quarto libro clarum est, cum Telemachi conquestio de procorum iniuriis proxime praecedat 316—322: in septimo decimo de quibus hominibus sermo sit plane ignoramus.

Simile vestigium transcriptionis incuriose factae in fine decimi libri deprehendere licet, ubi Circe Ulixi sacrorum apud inferos faciendorum ritus eiadem fere versibus tradit κ 517—537, quibus deinde in narratione descensus ipse utitur λ 25—50. Hunc totum locum primum in undecimo fuisse arbitror, in decimum postea eo consilio insertum esse, ut νεκυία, quae ab initio ad hanc carminum seriem nequaquam pertinebat, cum praecedentibus aliquo modo conecteretur. Quam translationem ita ut dixi factam esse, non vice versa, certissimo indicio etiam nunc proditur. Quod enim Ulixes a se factum esse narrat λ 44

δὴ τότ' ἔπειθ' ἑτάροισιν ἐποτρύνας ἐκέλευσα
μῆλα, τὰ δὴ κατέκειτ' ἐσφαγμένα νηλέι χαλκῷ,
δείραντας κατακῆαι, ἐπεύξασθαι δὲ θεοῖσιν,

id ut faciat a Circe his versibus admonetur κ 531

δὴ τότ' ἔπειτ' ἑτάροισιν ἐποτρῦναι καὶ ἀνῶξαι
μῆλα, τὰ δὴ κατέκειτ' ἐσφαγμένα νηλέι χαλκῷ,
δείραντας κατακῆαι, ἐπεύξασθαι δὲ θεοῖσιν.

Imperfectum κατέκειτο, quod illic bene habet, hic cum structurae legibus aperte pugnat. Hoc Nitzschium non fugit, qui in adnotationibus ad Od. III 173 sqq. recte animadvertit, imperfectum non ita defendi posse ut factum est a G. Hermanno et Hartungio; sed praesens κατάκειται, quod ipse cum Bothio restituendum esse dicit, non magis ferri potest. Nam quod hoc futuri significationem induere posse affirmat vir egregius, id vereor ut exemplis probari possit. Recte igitur Bekkerus lectionem cod. Hamburg. κατάκειτ' ἐσφαγμένα in utraque editione reiecit; quae nisi e lapsu calami orta est, studio debetur vestigium interpolationis obliterandi.

Addo exemplum versuum ex Iliade in Odysseam temere translatorum. Quoties enim Odysseae narratio in bellum pugnasve incidit, versus ex altero carmine adscisci notum est: quos qui transcripserunt, nonnumquam eas mutationes adhibere obliti sunt, quas mutatus requireret conexus. Hoc etiam in libro nono factum, ubi Ulixes de proelio cum Ciconibus commisso satis breviter refert.

ι 51 ἦλθον ἔπειθ' ὅσα φύλλα καὶ ἄνθεα γίγνεται ὥρῃ, B 468
ἠέριοι· τότε δή ῥα κακὴ Διὸς αἶσα παρέστη
ἡμῖν αἰνομόροισιν, ἵν' ἄλγεα πολλὰ πάθοιμεν.
※ —— στησάμενοι δ' ἐμάχοντο μάχην παρὰ νηυσὶ θοῇσιν, Σ 534
※ —— βάλλον δ' ἀλλήλους χαλκήρεσιν ἐγχείῃσιν. Σ 535
56 ὄφρα μὲν ἠὼς ἦν καὶ ἀέξετο ἱερὸν ἦμαρ, Π 777
τόφρα δ' ἀλεξόμενοι μένομεν πλέονάς περ ἐόντας·

ἦμος δ' ἠέλιος μετενίσσετο βουλυτόνδε, Π 779
καὶ τότε δὴ Κίκονες κλῖναν δαμάσαντες Ἀχαιούς.

Versus 54 et 55 ex descriptione scuti Acbillei sumpti huic loco minime couveniunt. Nam Ulixem ea quorum pars magna fnerit uarrantem prima verbi persoua nti debere iu aperto est. Quodsi dicit *ἐμάχοντο*, hoc non potest intellegi nisi de solis Ciconibus, sed seqnens *βάλλον δ' ἀλλήλους* utrumque exercitum compreheudit. Debebat igitur *ἐμαχόμεθα* et *βάλλομεν*, sicnt v. 57 *μένομεν* recte positum est. Hi igitnr versns utique eicieudi sunt, sc nescio an idem statneudum sit de quattuor sequeutibus.

Nounumquam ordo rerum turbstus de versibus male trauslatis admonefacit. Velut in quinto decimo Odyssese Ulixes Eumaeum interrogat, utrum in direptione urbis pstriae ab hostibns captus sit,

ο 386 ἦ σέ γε μουνωθέντα παρ' οἴεσιν ἢ παρὰ βουσὶν
ἄνδρες δυσμενέες νηυσὶν λάβον ἠδ' ἐπέρασσαν
※ —— τοῦδ' ἀνδρὸς πρὸς δώμαθ', ὁ δ' ἄξιον ὦνον ἔδωκεν.

Cnm nihil praecedst quo illud *τοῦδ' ἀνδρός* referamns, de Ulixe necessario cogitare debemus. At Eumaeum non Ulixes emit scd Laertes (483 *ἔνθα με Λαέρτης πρίατο κτεάτεσσιν ἑοῖσιν*). Id hospes vel inde suspicsri potest, qnod Eumaeua se ab Anticlea educatum esse narravit v. 363. Veraus igitnr 388 ab hoc loco alienus esse videtur, qni recte positus est in nsrrstione mulieris Sidoniae:

427 ἀλλά μ' ἀνήρπαξαν Τάφιοι ληίστορες ἄνδρες
ἀγρόθεν ἐρχομένην, πέρασαν δέ με δεῦρ' ἀγαγόντες
※ τοῦδ' ἀνδρὸς πρὸς δώμαθ', ὁ δ' ἄξιον ὦνον ἔδωκεν.

Similis neglegentiae vestigium in octavo decimo Ilisdis appsret, ubi in eo fuisse poeta dicit ut Patrocli corpus ab Hectore abriperetur,

Σ 166 εἰ μὴ Πηλείωνι ποδήνεμος ὠκέα Ἶρις
ἄγγελος ἦλθε θέουσ' ἀπ' Ὀλύμπου θωρήσσεσθαι.

Quomodo autem *θωρήσσεσθαι* eum iubere potuit, cui srms deesse minime gnorabat? (197 *εὖ νυ καὶ ἡμεῖς ἴδμεν ὅ τοι κλυτὰ τεύχε' ἔχονται· | ἀλλ' αὔτως ἐπὶ τάφρον ἰὼν Τρώεσσι φάνηθι.*) Scilicet hic versus ex undecimo desumptus est, ubi Nestor *ἄμμι δ' Ἀθήνη* inqnit

Λ 715 ἄγγελος ἦλθε θέουσ' ἀπ' Ὀλύμπου θωρήσσεσθαι.

Quem cnm in octavo decimo omitti conexus nou patiatur, levi mntatione opus est ut v. c. scribatur *ἄγγελος ἦλθε θέουσα κατ' Οὐλύμπου νιφόεντος* (cf. Σ 616).

Non minus saepe quam versus integros versuum membra trauslats esse notnm est; et est ubi in boc qnoque translationis genere mutationes uecessariae neglectae sint. Postquam Sarpedonem a Patroclo iuterfectum esse nsrrstnm est, baec adduntnr:

Π 506 Μυρμιδόνες δ' αὐτοῦ σχέθον ἵππους φυσιόωντας,
ἱεμένους φοβέεσθαι, ἐπεὶ λίπον ἅρματ' ἀνάκτων.

Ἄνακτες sunt Patroclns et Sarpedon, qui comminus congressuri de curribns descenderant; sed quomodo equi qui curribus subinncti

essent eos relinqnere poterant? Scilicet haec verba ex alio loco eiusdem libri huc translata sunt:

370 *πολλοὶ δ' ἐν τάφρῳ ἐρυσάρματες ὠκέες ἵπποι*
ἄξαντ' ἐν πρώτῳ ῥυμῷ λίπον ἅρματ' ἀνάκτων

ubi equos fractis temonibus sese abripere vides. Aristarchus, qui alterum dimidium versus 507 quomodo nunc legitur sensum non habere vidit, *λίπεν* in textum recepit, *ἀνάλογον τῷ ἐλείφθησαν τὰ ἅρματα*: qnod non modo ab analogia recedit sed etiam obscure dictum est. Equidem numquam dubitevi quin is qui hunc locnm transposuit mutatione necessaria eademqne facillima scripserit: *ἐπεὶ λίπον ἅρματ' ἄνακτες*. Ac video iam Jortinum proposuisse *ἐπεὶ λίπον ἅρμα Ϝάνακτες*, quod affert Bekkerus in nova Iliadis editione p. 522.

Restat ut moneam in versibus vel versuum membris transferendis nonnumquam singula verba novam significationem induisse vel rationem structurae mutatam esse. Velut *K* 512 *ὁ δὲ ξυνέηκε θεᾶς ὄπα φωνησάσης* accusativus a *ξυνέηκε* pendet, sed *ω* 535 *πάντα δ' ἐπὶ χθονὶ πῖπτε θεᾶς ὄπα φωνησάσης* a *φωνησάσης*: quod vereor ne a consuetudine Homerica abhorreat. De versu *ξεινῶν τηλεδαπῶν φιλίων ἐμὸν ἵκετο δῶμα*, qui *τ* 351 aliter intellegendus esse videtur ac *ω* 268, iam Bekkerus monuit (Monatsberichte d. Berl. Akad. 1853 p. 651).

Scribebam Regimontii. *Ludovicus Friedlaender.*

Index versuum Homericorum

qui hac commentatione tractantur.